

especially in terms of achieving a clearer definition of party orientations and views on ways to solve the most pressing problems facing today's individual member states and the EU as a whole.

Key words: *political party, political system, party system, European integration, disintegration.*

УДК 352.07(497.12=131.1)

О. Мороз

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД САМОВРЯДУВАННЯ ІТАЛІЙСЬКОЇ МЕНШИНИ СЛОВЕНІЇ

Республіка Словенія – багатонаціональна держава, що постала на політичній мапі Центрально-Східної Європи внаслідок дезінтеграційних процесів у соціалістичній Югославії. Проблеми національних меншин значно загострилися наприкінці існування СФРЮ, не дивлячись на те, що югославські лідери приділяли неабияку увагу меншинній проблематиці. Національні відносини у сучасній Словенії є спадком соціалістичного періоду. Лише дві національні меншини республіки користуються конституційними правами та гарантіями – італійці та угорці. Словенська Конституція визначає ці меншини як автохтонні (історичні).

Пропонована публікація має на меті аналіз становища та політичної активності автохтонних меншин Словенії на прикладі італійської громади. Не дивлячись на те, що словенські італійці користуються широкою автономією у сфері освіти, мови, беруть активну участь у політичному житті держави, досі залишається ряд невирішених проблем співіснування італійської меншини та словенської більшості, які є спільними для обох автохтонних меншин і значною мірою торкаються всіх інших національних громад Республіки Словенія. Розселення італійців на території Словенії характеризується компактністю, що позитивно вплинуло на процеси консолідації меншини у справі захисту своїх конституційних прав та гарантій.

У статті аргументовано висновок автора, що словенське суспільство завжди відзначалося високим рівнем ксенофобії, що також розвинулася на основі наслідків дезінтеграційних процесів у соціалістичній Югославії. Концепт автохтономізму став своєрідною відповіддю суспільства на загрозу зовнішньої міграції, що на думку офіційної Любляни становить небезпеку для титульної нації та мови. Італійці та угорці в уявленні словенців та словенського уряду є меншим злом, порівняно з так званими неконституційними меншинами – вихідцями з колишньої СФРЮ.

Ключові слова: *національні меншини, автохтонні меншини, словенські італійці, СФРЮ, ксенофобія, етнічно змішана територія, муніципалітет.*

DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-31-32-168-179

Як і Україна, Республіка Словенія стала незалежною внаслідок глобальних геополітичних змін, пов'язаних із розпадом соціалістичного табору. Національна проблематика завжди була в центрі уваги лідерів країн «залізної завіси», а отже, важливість її зберіглася й для держав- правонаступників, прикладом якої у випадку соціалістичної

Югославії є Словенія. У загальному вигляді незалежна Словенія зберегла всі структури етнопольського менеджменту СФРЮ, проте створила свою власну концепцію національної політики, яку називають концепт автохтонізму.

Він полягає у конституційному захисті окремих національних меншин, на протидію ігноруванню проблем всіх інших національних громад, які вважаються неконституційними. Концепт автохтонізму є своєрідною відповіддю словенського уряду та суспільства на проблему нелегальної міграції з територій колишньої соціалістичної Югославії, що сприймається як загроза словенській більшості. Конституційні права та гарантії отримали одні з найменш чисельних національних меншин – італійці та угорці. У статті автор робить спробу розкриття сутності концепції автохтонізму на прикладі італійської громади. Актуальність пропонованої тематики обумовлена необхідністю врахування помилок та позитивних моментів такої політики державами, які проходять складний процес переорієнтації свого соціалістичного минулого.

Загалом, проблематика національних меншин Словенії перебуває на маргінесі наукових інтересів дослідників. Розробленими є лише окремі питання складної та дискусійної теми. Що стосується словенських італійців, то у цьому випадку увагу сучасних дослідників приваблювали проблеми історичних умов формування італійської громади Словенії (Є. Жупанчич, М. Клеменчич) (Klemenčič in Zupančič, 2004), особливості територіального розміщення та структури місцевого самоврядування італійців (М. Комац, Д. Балаш) (Komac, 2015; Balázs, 2019), громадські організації словенських італійців (М. Сірчелі та ін.) (Šircelj, 2003). До цього часу нерозробленими залишаються питання політичної участі та репрезентації італійської меншини, ролі політичних лідерів у процесі консолідації італійської громади тощо.

Півострів Істрія, що поділений між Італією, Хорватією та Словенією є регіоном компактного проживання італійської національної меншини Словенії – однієї з двох автохтонних меншин у державі, що були визнані Конституцією після проголошення незалежності у 1991 році. Формування району компактного розселення словенських італійців не було одномоментним і значною мірою залежало від політичної ситуації навколо півострова.

Згідно відомостей перепису 1991 року 2959 осіб назвали себе членами італійської національної меншини, а 3882 особи вказали італійську мову в якості своєї рідної (Vertot in Sajhen, 1994, s.54-55). За переписом 2002 року 2258 осіб визначили себе членами італійської національної спільноти, а 3736 осіб назвали італійську своєю рідною мовою. Це складає 0,11% всього населення Словенії. На етнічно змішаній території словенської Істрії 81,5%, або 1840 осіб ідентифікували себе як членів італійської національної спільноти і приблизно 18,5% назвали себе такими за межами етнічно змішаної зони (Šircelj, 2003, s.118-122).

Фрагментація муніципалітетів словенської Істрії була незначною у порівнянні з муніципалітетами угорського Помур'я. Лише у 2011 році ініціюючи розділ муніципалітету Копер вдалося створити муніципалітет Анкаран. Таким чином, італійська громада Словенії зосереджена у чотирьох муніципалітетах – Копер (13 населених пунктів), Ізола (3 населених пункти), Піран (8 населених пнктів) і Анкаран (Komac, 2015, s.69).

Конституція Соціалістичної Федеративної Республіки Югославія та Соціалістичної Республіки Словенія вже включали положення про захист національних спільнот, що стало значним внеском у збереження італійської національної меншини. Фактично, стаття 77 Конституції 1977 року гарантувала вільне виявлення своєї етнічної приналежності, рівність італійської мови та можливість спільного розвитку та прогресу. Конституція Соціалістичної

Республіки Словенія 1974 року гарантувала італійській національній спільноті особливі права для її членів відповідно до статей 250 та 251: вільне використання своєї мови, вільне вираження та розвиток національної культури, можливість створення з цією метою спеціальних організацій, вільне використання національної символіки тощо. В етнічно змішаному регіоні використання італійської мови було рівним із використанням словенської, а представники меншини отримали освіту рідною мовою. Словенія взяла на себе обов'язки сприяти розвиткові спільноти у всіх сферах. Держава також гарантувала підтримку контактів італійців Словенії зі своєю нацією у країні-метрополії (Ustava Socialistične republike Slovenije, 1974; Klemenčič in Zupančič, 2004, s.184).

Конституція Республіки Словенія 1991 року зберігає та актуалізує особливі права італійської національної меншини. Згідно статті 11, у муніципалітетах у яких проживають представники італійської національної спільноти, офіційною мовою окрім словенської є ще й італійська. Стаття 61 гарантує вільне вираження національної приналежності, при цьому право використовувати свою мову а писемність окреслено у статті 62. Стаття 64 визначає особливі права представників меншини у Республіці Словенія, а саме: право на використання своєї національної символіки, право на створення організацій та розвиток економічної, культурної, наукової та дослідницької діяльності, а також діяльності у сфері ЗМІ та видавничої справи, право на освіту рідною мовою, право на розвиток відносин з державою-метрополією, право на створення самоврядних спільнот, право на безпосереднє представництво в органах місцевого самоврядування та в Національному зібранні Республіки Словенія (Ustava Republike Slovenije, 1991).

Становище італійської національної спільноти додатково визначається в інших спеціальних законах, постановах, статутах муніципалітетів етнічно змішаного регіону, в правових актах та міжнародних угодах.

Відповідно до законодавства Республіки Словенія італійська національна меншина у Словенії організована у вигляді Прибережної національної спільноти італійської національності. Це парасолькова організація яка є посередником між державними органами та муніципалітетами Копер, Ізола, Піран і Анкаран, де компактно проживають італійці. Прибережна національна спільнота італійської національності має статус органу, що регулюється публічним правом.

У муніципалітетах італійська національна меншина організована в муніципальні самоврядні національні спільноти представників італійської національності. Ці муніципальні громади мають право обирати своїх представників до головної парасолькової організації. У муніципалітетах Копер, Ізола і Піран, де італійці проживають автотонно, відповідно до діючих законів, один із заступників мера є представником італійської національної громади. У муніципалітеті Анкаран у італійців мінімум один і максимум два заступника мера. Якщо в муніципалітеті два заступника мера, то один заступник повинен бути членом муніципальної ради і членом італійської національної спільноти. Члени італійської національної громади також можуть висувати своїх представників до муніципальних рад, які обираються ними. Таким чином, члени італійської спільноти мають подвійне право голосу (загальне та спеціальне) – на місцевому та національному рівнях. Члени італійської національної громади обирають свого представника (депутата) до Національного зібрання Республіки Словенія за мажоритарною системою (пункт 3 статті 80 Конституції Республіки Словенія).

Крім того, італійська національна громада Словенії заснувала Союз італійців – спільноту, що має статус асоціації. Цей Союз є філією Союзу італійців Хорватії і в той же час служить мостом (матеріальним та культурним) для зв'язку з державою-метрополією.

Політичні права та участь італійців у Словенії гарантує Рамкова конвенція про захист національних меншин – про це йде мова у статті 4 згаданого документу. Словенія зобов'язалася прийняти: «якщо це необхідно у економічній, соціальній, політичній та культурній сферах відповідні заходи для сприяння повній та ефективній рівності між членами спільнот національних меншин та представників більшості титульної нації» (Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, 1998). Відповідно до Конституції Республіки Словенія один італієць-депутат завжди обирається до Національного зібрання Республіки Словенія. Ця квота також прописана у Законі про вибори до Національного зібрання (Zakon o volitvah v državni zbor, 1992). Члени італійської національної спільноти з правом голосу можуть голосувати та самі бути обраними. Словенські італійці голосують у 9 окрузі зі штаб-квартирою у Копері. Цей округ охоплює територію муніципалітетів Копер, Ізола та Піран.

Питання виборчого процесу в окремих муніципалітетах регулюється також статутами муніципалітетів Піран, Ізола та Копер. У муніципальних статутах Пірану та Коперу стверджується, що один із заступників мера визначається членами національної ради, яка складається з членів італійської національної спільноти, обраних за спеціальними списками. Такий заступник призначається тільки у тому випадку, якщо мер не є членом італійської національної громади. В Ізолі муніципальний статут також згадує про призначення одного з заступників мера за згодою органа самоврядування італійської національної меншини. Муніципальні закони Пірану та Коперу вказують, що на основі особливого виборчого права в муніципальні ради обирають 3 членів італійської національної громади. За статутом муніципалітету Ізоли таким самим чином обирають двох представників італійської меншини. Вони також входять до складу постійних органів муніципальних рад та Комісії з питань італійського громадянства. Піранський статут чітко прописує, що члени італійської спільноти мають право на свого представника у кожному муніципалітеті та комісії.

Представники італійської національної спільноти обираються й до місцевих громад етнічно змішаної території. Представники муніципалітету Пірану обираються до рад місцевих громад Пірану, Порторожу, Луції, Сечовле та Струняну по одному представнику. Те ж саме правило застосовується й в муніципалітеті Ізола для місцевих громад Старо-Место, Галіетум, Левада та Ягоді. У муніципалітеті Копер для виборів застосовуються ті ж положення закону, які визначають представництво членів італійської національної громади у муніципальній раді (Statut Samoupravne skupnosti italijanske narodnosti – Koper, 1995; Statut Občine Piran, 2007; Statut Občine Izola, 1999).

У регіоні компактного проживання автохтонної італійської меншини в основному обирають відносно чисельні муніципальні ради (у порівнянні з муніципалітетами угорської меншини). На виборах 2018 року Ізола та Копер обрали до своїх муніципальних рад по 9 представників, а Піран – муніципальну раду з 11 осіб. Четвертий та найменший за величиною муніципалітет, Анкаран, який успішно відокремився від Коперу у 2011 році, спромігся сформувати свою першу муніципальну раду з 5 членів. Враховуючи кількість населення, у кожному муніципалітеті не створювали додаткових виборчих округів, які б представляли населені пункти італійців, які до нього належать (Državna volilna komisija, 2018).

До основного керівного органу автономії (Прибережної самоврядної спільноти італійської національності) три міста можуть обрати по 3 члена ради кожне, а Анкаран – двох членів. Порівнюючи місцеві вибори у середовищах італійської та угорської громади Словенії, можемо спостерігати цікаву залежність. Італійська громада є менш чисельною та менш організованою, проте, в основному, італійці зосереджені у містах і висуввають на вибори досить значну кількість кандидатів. Угорці Словенії зосереджені у невеликих прикордонних селищах, проте відрізняються високим рівнем самоорганізації – при цьому всьому вони висуввають дуже мало кандидатів на місцевому рівні. Однак, на осінніх виборах 2018 року кількість кандидатів-італійців значно впала у порівнянні з волевиявленням 2014 року. Цікаво, що кількість зареєстрованих виборців від італійської меншини збільшилася на 80 осіб, а їх активність у виборчому процесі зросла на 11% (Balázs, 2019).

Модель політичної участі членів італійської національної меншини та її представників у політичних партіях Словенії перевищує зобов'язання, які взяла на себе держава, ратифікуючи Рамкову конвенцію про захист національних меншин. На додаток до спеціальних національних прав представники італійської національної меншини діють також у рамках загальних прав людини та права на політичну участь. Тобто, члени італійської національної меншини у випадку Словенії виступають не тільки як громадяни з особливими правами, але й як звичайні громадяни республіки. Однак, існує досить складне питання – чи зобов'язані члени Національного зібрання та муніципальних рад від італійської меншини приймати рішення тільки з проблемних питань, які стосуються виключно національних меншин?

Депутат від італійської національної меншини у Національному зібранні Республіки Словенія має представницький мандат, однак він має право вето тільки стосовно тих рішень, які стосуються особливих прав представників автохтонних національних спільнот. Коли державні органи вирішують питання пов'язані з італійською національною меншиною, депутат має заздалегідь отримати позицію органів самоврядування національної громади. Муніципальні радники італійської національності мають імперативний мандат. Вирішення питань, які стосуються становища італійської національної меншини в муніципалітеті пов'язані з попереднім висновком Ради муніципального самоврядування національної громади. Муніципальні профільні служби мають разом з муніципальними органами самоврядування узгоджувати зміст документів до того, як вони потраплять у процес прийняття рішень. При цьому, може статися так, що муніципалітет і національна громада муніципального самоврядування не узгодить зміст документу (Kotac, 1999, s.58-59).

Конституція республіки Словенія 1991 року гарантує функціонування самоврядних національних громад. Самоврядні італійські громади особливо успішно діють у сфері освіти та культури італійської національної меншини. Закон про самоврядні національні громади був прийнятий у 1994 р. На муніципальному рівні його норми почали діяти роком пізніше (Zakon o samoupravni narodni skupnosti, 2017). Муніципальні італійські самоврядні спільноти та Прибережна самоврядна спільнота італійської національності є наступниками більш ранніх організацій, які діяли у сфері освіти та культури, хоча, компетенції були значно розширені у порівнянні зі згаданими організаціями.

Самоврядні національні громади можуть створюватися членами автохтонної італійської національної спільноти для реалізації своїх прав у регіоні проживання У районах Пірана, Ізоли та муніципалітету Коперу такі громади були створені муніципальними італійськими самоврядними національними спільнотами, які пов'язані з Прибережною самоврядною спільнотою італійської національності. Держава дозволяє самоврядній

спільноті виконувати окремі завдання у межах її компетенції та надає фінансові ресурси для їх реалізації.

Представники італійської національної меншини до сьогодні не створили власну політичну партію за виключенням SOMI, яка була сформована тільки на час перших демократичних виборів 1990 року і це було скоріше пробою сил ніж серйозним політичним кроком. Член італійської меншини в політиці представлені в таких партіях як Ліберальна демократія Словенії, словенські Соціал-демократи, Демократична партія пенсіонерів Словенії та Демократична асамблея Істрії Наприклад, представник італійської національної меншини Ауреліо Юрі був обраний за списком Соціал-демократів до Національного зібрання каденції 2004-2008 рр.

Перші демократичні вибори до Національного зібрання Республіки Словенія періоду незалежності відбулися у 1992 році. Були створені виборчі комісії й в особливих округах компактного проживання італійської національної меншини. Італійці були представлені двома кандидатами (чоловік та жінка), з яких 1 мав зайняти крісло у парламенті 1-го скликання (Saves, 1994, s.7, 9, 20). Така система зберігалася й надалі. Узагальнююча інформація про участь італійської національної громади Словенії у виборах до Національного зібрання представлена у таблиці 1 (Državna volilna komisija, 1992-2018). Вибори 1992 року нами не враховані, оскільки офіційні результати голосування членів італійської меншини не публікувалися, а виборчий округ 9 (Копер) ще не був створений.

Таблиця 1.

Зведені відомості щодо голосування італійської національної меншини на виборах до Національного зібрання 1996-2018 рр.

Графа \ Рік	1996	2000	2004	2008	2011	2014	2018
Наявні у списках	2604	2750	2737	2743	2712	2619	—
Проголосували	1707	1500	1162	1385	1152	812	1486
Подано бюлетенів	1691	1302	1162	1385	1152	812	1486
Недійсних бюлетенів	433	198	147	48	143	120	22
Явка, %	65,6	54,5	42,5	50,5	42,5	31	45,5
Кількість кандидатів	4	1	1	5	1	1	3
Обрано	Р. Баттеллі						Ф. Жижа

Аналізуючи наведені у таблиці відомості ми спостерігаємо відносно падіння активності виборців у 2011-2018 рр. Оскільки ці вибори були достроковими, то вони цілком відповідають загальній тенденції зниження явки виборців у випадку позачергових виборів. Відзначимо, що протягом всього періоду відсоток італійського населенні в окрузі 9 (Копер) невпинно знижувався.

Сплеск спостерігався лише у 1991 році, що пов'язано з проголошенням незалежності Словенії та демаркацією кордонів. Поряд із цим списки виборців залишалися більш-менш стабільними – спостерігаємо коливання у межах приблизно сотні осіб. Щодо електоральних симпатій, то протягом періоду 1992-2014 рр. вони залишалися незмінними – представником італійської спільноти у Національному зібранні обирався Роберто Баттеллі, якого лише у 2018 році змінила Феліца Жижа. У політичному плані можемо констатувати відносно

консервативність словенських італійців навіть у порівнянні з іншою автохтонною національною меншиною – угорською.

Роберто Баттеллі починав як журналіст на радіо італійської меншини та кореспондент щоденної газети «La Voce del Popolo». Політична діяльність Баттеллі розпочалася у 1990 році, коли його обрали представником італійської громади Словенії у парламенті тоді ще Соціалістичної Республіки Словенія. З того часу і до 2018 року Баттеллі незмінно представляв словенських італійців. Далі він не став висувати свою кандидатуру, посилаючись на похилий вік. У період свого перебування у парламенті Р. Баттеллі опікувався не тільки проблемами італійців, але й національних меншин загалом, оскільки очолював Комісію Національного зібрання у справах національних громад. Під час підготовки проекту Конституції 1991 року Баттеллі зайняв рішучу позицію, відстоюючи права італійської меншини, що були закріплені у редакції основного закону періоду СФРЮ. Однією з нагальних потреб італійської меншини було фінансування громад. Баттеллі послідовно відстоював збереження належного рівня дотацій, а коли у 2002 році держава пішла на зниження фінансування Р. Баттеллі подав у відставку з посади голови Комісії у справах національних громад. Активістів італійської меншини також дуже турбувало зниження чисельності італійського населення Словенії, яке зафіксував перепис 2002 року – це напряду пов'язали з недостатнім фінансуванням (Ribičič, 2004, s.29-43; M.R., 2018).

У 2018 році представником італійської національної меншини у словенському парламенті стала Феліце Жижа, яка до обрання керувала муніципальною лікарнею міста Ізола. Період представництва Жижи характеризується різкою зміною вектору діяльності італійського представника у національному зібранні – вона перейшла від обговорення внутрішніх проблем меншини до проблем зовнішніх. Ф. Жижа активно виступала за розширення транскордонного співробітництва між Словенією з одного боку та Італією й Хорватією з іншого. На її думку, це вирішить проблему нестачі робочих місць у середовищі словенських італійців. Планам Жижи завадила криза, викликана пандемією коронавірусу, коли почалося поступове закриття кордонів, проти чого представник італійської меншини у Національному зібранні рішуче протестувала (STA, 2018; Tence, 2020).

Загалом, ми можемо виділити такі основні проблеми, які турбують італійську громаду Словенії:

- після проголошення незалежності новий кордон між Словенією та Хорватією вкрай негативно позначився на життєдіяльності італійської меншини. До 1991 року італійська громада на території Істрії функціонувала як єдиний організм, у той час як після проголошення незалежності Хорватії важливі інститути національної меншини залишилися на її території – театр, науковий інститут, газета. Водночас, чисельність італійської меншини Словенії почала падати і швидко досягла критичного мінімуму;
- італійцям кілька разів погрожували, що їх рівень захисту у Словенії може бути знижений, оскільки офіційна Любляна не задоволена ступенем захисту словенської національної меншини у сусідніх країнах (особливо в Італії). При цьому, ініціатори обмеження прав посилалися на принципи взаємності та паритету, за яким рівень захисту меншин має бути однаковим по обидва боки кордонів. З цим безпосередньо пов'язане й обмеження фінансування, яке почалося у 2000-х роках.

Італійці Словенії у розрізі політичної участі та репрезентації займають вигідне становище, порівняно з іншими національними меншинами (навіть з угорцями). Поряд з автохтонним статусом, що забезпечує їм широку автономію у справах освіти та мови, конституційними гарантіями захисту прав національної меншини, італійці вирізняються

досить глибокими традиціями самоврядування, які сягають корінням часів соціалістичної Югославії.

Однак, варто підкреслити, що словенські італійці користуються своїми правами не в повній мірі. Аналізуючи участь італійської громади Словенії у політичному житті за останні три десятиліття ми можемо помітити певну консервативність спільноти, що виражається у відсутності нових облич серед кандидатів до Національного зібрання, зниженні явки на виборах, пов'язану із загальними процесами старіння населення, міграції молодого покоління словенських італійців до метрополії тощо. Не вщухають конфлікти і всередині самої італійської меншини. Головним приводом для суперечок стає питання впливу в окремих муніципальних радах та громадських організаціях меншини.

Водночас, італійська громада становить певний інтерес для офіційної Любляни, оскільки є своєрідною «розмінною монетою» у взаємовідносинах із західними країнами Європейського Союзу та, перш за все Італією. Питання урядових дотацій на освіту та культуру використовується як важіль впливу на інші країни у питаннях покращення словенських громад за межами метрополії.

Бібліографічний список

- Balázs, D., 2019. A nemzeti önkormányzati közösségek Szlovéniában (Ország tanulmány). *Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet*. [online] Available at: <https://kisebbségkutato.tk.hu/uploads/files/Dobos_UNKP_Magyarország_országtanulmány.pdf> [Accessed 14 May 2021].
- Državna volilna komisija, 1992-2018. Arhiv volitev v Državni zbor RS. *Državna volilna komisija*. [online] Available at: <<https://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-drzavni-zbor-rs>> [Accessed 05 May 2021].
- Državna volilna komisija, 2018. Lokalne volitve Leto 2018. *Državna volilna komisija*. [online] Available at: <<https://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-lokalne-volitve/lokalne-volitve-let-2018>> [Accessed 14 May 2021].
- Klemenčič, M. in Zupančič, J., 2004. Primerjava družbenega in prostorskega razvoja madžarske in italijanske manjšine v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji v obdobju po razpadu Jugoslavije. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja*, 44, s.158-200.
- Komac, M., 1999. *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Komac, M., 2015. Poselitveni prostor avtohtonih narodnih manjšin. *Razprave in gradivo*, 74, s.61-91.
- M.R., 2018. Battelli ne bo več kandidiral za poslanca. *RTV Slovenia*, [online] 16 marec. Available at: <https://www.rtv-slo.si/slovenija/novice/battelli-ne-bo-vec-kandidiral-za-poslanca/449077?fbclid=IwAR1BrL23XTAzKtal9oLARDgIY_CiFq4eScTECj4nTr7wNq7-33vOb2qRtik> [Accessed 16 May 2021].
- Ribičič, C., 2004. Ustavnopravno varstvo manjšinskih narodnih skupnosti v Sloveniji. *Revus*, 2, s.29-43. DOI: <https://doi.org/10.4000/revus.1530>
- Savec, Z., 1994. *Rezultati raziskovanj Volitve 1992*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Šircelj, M., 2003. *Verska, jezikovna in narodna sestava prebivalstva Slovenije: popisi 1921-2002*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- STA, 2018. Italijansko manjšino bo v državnem zboru zastopal Žiža, madžarsko Horvath. *Primorske novice*, [online] 04 junij. Available at:

- <<https://www.primorske.si/2018/06/04/italijansko-manjsino-bo-v-drzavnem-zboru-zastopal>> [Accessed 16 May 2021].
- Statut Občine Izola, 1999. *Občinski svet Občine Izola*. [online] Available at: <http://www2.gov.si/zak/idc4/pred_ls.nsf/ID/STAT149?OpenDocument> [Accessed 04 May 2021].
- Statut Občine Piran, 2007. *Občinski svet Občine Piran*. [online] Available at: <<https://www.piran.si/DownloadFile?id=267843>> [Accessed 04 May 2021].
- Statut Samoupravne skupnosti italijanske narodnosti – Koper, 1995. *Svet Samoupravne skupnosti italijanske narodnosti v Občini Koper*. [online] Available at: <<http://www.cancapodistria.org/sl/dokumenti/statut.html>> [Accessed 04 May 2021].
- Tence, S., 2020. Italijanska manjšina noče zaprtja meje. *Primorski dnevnik*, [online] 22 oktobra. Available at: <<https://www.primorski.eu/se/italijanska-manjsina-noce-zaprtja-meje-XF654099>> [Accessed 16 May 2021].
- Ustava Republike Slovenije, 1991. *Državni zbor Republike Slovenije*. [online] Available at: <<http://www.us-rs.si/media/ustava.pdf.pdf>> [Accessed 01 May 2021].
- Ustava Socialistične republike Slovenije, 1974. *Wikivir*. [online] Available at: <[https://sl.wikisource.org/wiki/Ustava_Socialisti%C4%8Dne_republike_Slovenije_\(1974\)](https://sl.wikisource.org/wiki/Ustava_Socialisti%C4%8Dne_republike_Slovenije_(1974))> [Accessed 01 May 2021].
- Vertot, N. in Cajhen, J., 1994. *Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji 31.3.1991: prebivalstvo po letih starosti in letih rojstva : rezultati po občinah*. Ljubljana: Zavod RS za statistiko.
- Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, 1998. *Državni zbor Republike Slovenije*. [online] Available at: <<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1998-02-0006?sop=1998-02-0006>> [Accessed 28, March 2021].
- Zakon o samoupravni narodni skupnosti, 2017 *Državni zbor Republike Slovenije*. [online] Available at: <<http://www.pisrs.si/Pis.web/npbDocPdf?idPredpisa=ZAKO7551&idPredpisaChng=ZAKO899&type=pdf>> [Дата звернення: 28 березня 2021].
- Zakon o volitvah v državni zbor, 1992. *Državni zbor Republike Slovenije*, [online] Available at: <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185>> [Accessed 04 May 2021].

References

- Balázs, d., 2019. National self-government communities in Slovenia (Country study). *Institute for Minority Studies Hungarian Academy of Sciences Centre of Excellence*. [online] Available at: <https://kisebbsegkutato.tk.hu/uploads/files/Dobos_UNKP_Magyarorszag_orszagtanulmany.pdf> [Accessed 14 May 2021]. (in Hungarian).
- Državna volilna komisija, 1992-2018. Archives of elections to the National Assembly of the RS. *State Electoral Commission*, [online] Available at: <<https://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-drzavni-zbor-rs>> [Accessed 05 May 2021]. (in Slovenian).
- Državna volilna komisija, 2018. Local elections 2018. *State Electoral Commission*. [online] Available at: <<https://www.dvk-rs.si/index.php/si/arhiv-lokalne-volitve/lokalne-volitve-let-2018>> [Accessed 14 May 2021]. (in Slovenian).
- Klemenčič, M. and Zupančič, J., 2004. Primerjava družbenega in prostorskega razvoja madžarske in italijanske manjšine v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji v obdobju po razpadu Jugoslavije [Comparison of social and spatial development of the Hungarian and Italian

- minorities in Slovenia, Croatia and Serbia in the period after the disintegration of Yugoslavia]. *Treatises and Documents, Journal of Ethnic Studies*, 44, pp.158-200. (in Slovenian).
- Komac, M., 1999. *Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji [Protection of national communities in the Republic of Slovenia]*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. (in Slovenian).
- Komac, M., 2015. Poselitveni prostor avtohtonih narodnih manjšin [Settlement area of autochthonous national minorities]. *Treatises and Documents, Journal of Ethnic Studies*, 74, pp.61-91. (in Slovenian).
- M.R., 2018. Battelli will no longer run for parliament. *RTV Slovenia*, [online] March 16. Available at: <https://www.rtvlo.si/slovenija/novice/battelli-ne-bo-vec-kandidiral-za-poslanca/449077?fbclid=IwAR1BrL23XTAzKtaI9oLARDgIY_CiFq4eScTECj4nTr7wNq7-33vOb2qRtik> [Accessed: May 16, 2021]. (in Slovenian).
- Ribičič, C., 2004. Ustavnoopravno varstvo manjšinskih narodnih skupnosti v Sloveniji [Constitutional protection of minority national communities in Slovenia]. *Revus*, 2, pp.29-43. DOI: <https://doi.org/10.4000/revus.1530> (in Slovenian).
- Savec, Z., 1994. *Rezultati raziskovanj Volitve 1992 [Survey results 1992 elections]*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. (in Slovenian).
- Širčelj, M., 2003. *Verska, jezikovna in narodna sestava prebivalstva Slovenije [Religious, linguistic and ethnic structure of the population of Slovenia]*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. (in Slovenian).
- STA, 2018. The Italian minority will be represented in the National Assembly by Žiža, the Hungarian Horvath. *Primorske novice*, [online] June 04. Available at: <<https://www.primorske.si/2018/06/04/italijansko-manjsino-bo-v-drzavnem-zboru-zastopal>> [Accessed 16 May 2021]. (in Slovenian).
- Statut Občine Izola [Statute of the Municipality of Izola], 1999. *Municipal Council of Izola*, [online] Available at: <http://www2.gov.si/zak/idc4/pred_ls.nsf/ID/STAT149?OpenDocument> [Accessed 04 May 2021]. (in Slovenian).
- Statut Občine Piran [Statute of the Municipality of Piran], 2007. *Municipal Council of Piran*. [online] Available at: <<https://www.piran.si/DownloadFile?id=267843>> [Accessed 04 May 2021]. (in Slovenian).
- Statut Samoupravne skupnosti italijanske narodnosti – Koper [Statute of the Self-governing Community of Italian Nationality – Koper], 1995. *Council of the Self-governing Community of Italian Nationality in the Municipality of Koper*. [online] Available at: <<http://www.cancapodistria.org/sl/dokumenti/statut.html>> [Accessed 04 May 2021]. (in Slovenian).
- Tence, S., 2020. The Italian minority does not want the border closed. *Primorski dnevnik*, [online] October 22. Available at: <<https://www.primorski.eu/se/italijanska-manjsina-noce-zaprtjameje-XF654099>> [Accessed 16 May 2021]. (in Slovenian).
- Ustava Republike Slovenije [Constitution of the Republic of Slovenia], 1991. *National Assembly of the Republic of Slovenia*. [online] Available at: <<http://www.us-rs.si/media/ustava.pdf.pdf>> [Accessed 01 May 2021]. (in Slovenian).
- Ustava Socialistične republike Slovenije [Constitution of the Socialist Republic of Slovenia], 1974. *Wikivir*. [online] Available at:

- <[https://sl.wikisource.org/wiki/Ustava_Socialisti%C4%8Dne_republike_Slovenije_\(1974\)](https://sl.wikisource.org/wiki/Ustava_Socialisti%C4%8Dne_republike_Slovenije_(1974))> [Accessed 01 May 2021]. (in Slovenian).
- Vertot, N. and Cajhen, J., 1994. *Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji 31.3.1991: prebivalstvo po letih starosti in letih rojstva : rezultati po občinah* [Census of population, households, dwellings and agricultural holdings in the Republic of Slovenia 31.3.1991: population by years of age and years of birth: results by municipalities]. Ljubljana: Zavod RS za statistiko. (in Slovenian).
- Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin [Ratification Act of the Framework Convention for the Protection of National Minorities], 1998. *National Assembly of the Republic of Slovenia*. [online] Available at: <<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1998-02-0006?sop=1998-02-0006>> [Accessed 28 March 2021]. (in Slovenian).
- Zakon o samoupravni narodni skupnosti [Law on Self-governing National Community], 2017. *National Assembly of the Republic of Slovenia*, [online] Available at: <<http://www.pisrs.si/Pis.web/npbDocPdf?idPredpisa=ZAKO7551&idPredpisaChng=ZAKO899&type=pdf>> [Accessed 28 March 2021]. (in Slovenian).
- Zakon o volitvah v državni zbor [National Assembly Election Law], 1992. *National Assembly of the Republic of Slovenia*, [online] Available at: <<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185>> [Accessed 04 May 2021]. (in Slovenian).
- Стаття надійшла до редакції 08.10.2021 р.

O. Moroz

PRACTICAL EXPERIENCE OF SELF-GOVERNMENT OF THE ITALIAN MINORITY OF SLOVENIA

The Republic of Slovenia is a multinational state that appeared on the political map of Central and Eastern Europe as a result of disintegrating processes in socialist Yugoslavia. The problems of national minorities have been further deteriorated at the end of the SFRY existence, despite the fact that the Yugoslav leaders tended minority issues. National relations in modern Slovenia are a legacy of the socialist period. Italians and Hungarians are only two of national minorities in the republic who exercise their constitutional rights and guarantees. The Slovenian Constitution defines these minorities as autochthonous (historical).

The article offers an analysis of situation and political activity of the autochthonous minorities in Slovenia using the example of the Italian community. Despite the fact that Slovenian Italians enjoy broad powers of autonomy in education, language, and they are actively involved in the political life of the state, there are still a number of unresolved problems of the coexistence of the Italian minority and the Slovenian majority, which are common to both autochthonous minorities and largely concern all other national communities of the Republic of Slovenia. The resettlement of Italians on the territory of Slovenia is characterized by compactness, which positively influenced the processes of consolidation of the minority in the matter of protecting their constitutional rights and guarantees.

In the article, the author reasoned conclusion that Slovenian society has always been marked by a high level of xenophobia, also developed on the basis of the consequences of disintegration processes in socialist Yugoslavia. The concept of autochtonomism has become a kind of society response to the threat of external migration, and, according to the official Ljubljana, poses a danger to the titular nation and language. The Italians and Hungarians, in the minds of the

Slovenes and the Slovenian government, are the lesser evil compared to the so-called unconstitutional minorities - immigrants from the former SFRY.

Key words: *national minorities, autochthonous minorities, Slovenian Italians, Yugoslavia, xenophobia, ethnically mixed territory, municipality.*

УДК 32.01:316.46.058.5

Д. С. Мошак

ЛЕГІТИМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ

У статті розглянуті проблеми цілеспрямованої легітимації влади політико-комунікаційними засобами. Визначена специфіка набуття політико-маніпуляційними інструментами виняткової ефективності. Надано увагу політико-технологічним засобам реалізації маніпуляційних легітимаційних стратегій, що передбачають формування несуперечливого іміджу влади.

Ключові слова: *легітимність, політична маніпуляція, політична комунікація, політичні технології, політична підтримка, політична довіра, політичний простір.*

DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-31-32-179-186

Постановка проблеми. Спроможність політико-комунікаційних повідомлень формувати порядок денний реальної політики забезпечує можливість припущень щодо масштабів політичних перетворень. При цьому легітимність політичної влади набуває особливого значення в умовах втрати суспільством традиційних орієнтирів та авторитетності інститутів врядування. Класичне веберіанське тлумачення легітимності сформоване, як відомо, на основі дискурсу довіри та підтримки до влади з боку масового суспільства. У сучасних реаліях громадська думка втрачає характеристики інтегрованості, структурної єдності, ідейної мотивованості. За цифрової доби поняття легітимності набуває смислової дисперсності, отримує конотації «цікавості», привабливості, «медійної історичності», технологічності тощо. Зазначене висуває проблему цілеспрямованої легітимації влади політико-комунікаційними засобами. В умовах політичної конкуренції, притаманній цифровій формі демократії, кожна владна команда на національному, регіональному або локальному рівні набуває статусу одного з акторів політико-комунікаційного простору. У такій ситуації вона змушена застосувати весь арсенал сучасних маніпулятивних політичних технологій, враховуючи набуття політико-маніпуляційними інструментами виняткової ефективності. Політико-маніпулятивний підхід до легітимності влади стає логічним кроком в сукупності стратегій її належного функціонування у міжнародному вимірі (good governance). Іншими словами, в умовах суцільного середовища політичного маніпулювання жодна владна команда не може відсторонюватися від таких засобів, аби не втратити конкурентні переваги. Однак постає питання щодо вимірів ефективності політичного маніпулювання, його морального виміру та соціальної відповідальності маніпуляторів.